

เกษตรทฤษฎีใหม่ : ทางรอดสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตครูไทย
New Theory Agriculture: A Strategic Solution for Enhancing
the Quality of Life of Thai Teachers

ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี, นฤมล โพธิ์ภักดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Theeraphat Thinsandee, Naruemon Phopukdee

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Office of the Basic Education Commission

Email: theeraphat.th@mbu.ac.th, naruemonmam@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครูไทย โดยเฉพาะครูในพื้นที่ชนบทที่ต้องเผชิญกับปัญหาหนี้สิน รายได้ไม่เพียงพอ และภาวะความเครียดจากภาระงาน แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่มีพื้นฐานมาจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งมุ่งเน้นการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพในอัตราส่วน 3:3:3:1 (ขุดสระน้ำ:ปลูกข้าว:ปลูกไม้ผล:ที่อยู่อาศัย) เพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน การประยุกต์แนวคิดดังกล่าวในชีวิตประจำวันของครูช่วยลดภาระค่าใช้จ่าย เพิ่มรายได้จากผลผลิตทางการเกษตร บรรเทาความเครียด เสริมสร้างสุขภาวะทางจิต และกระชับความสัมพันธ์ในครอบครัว อีกทั้งยังมีศักยภาพในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของครูและชุมชนในระยะยาว

บทความนี้จึงนำเสนอแนวทางสนับสนุนเชิงนโยบายจากภาครัฐ สถานศึกษา ชุมชน และสถาบันการเงิน เพื่อขับเคลื่อนเกษตรทฤษฎีใหม่ให้เป็นกลไกเชิงระบบ โดยเกษตรทฤษฎีใหม่มิใช่เพียงแนวทางการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง แต่เป็นทางรอดเชิงยุทธศาสตร์ในการยกระดับคุณภาพชีวิตครูไทยให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนในบริบทของเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ: เกษตรทฤษฎีใหม่; การพัฒนาคุณภาพชีวิต; ครูไทย

Abstract

This article aims to examine the role of the New Theory Agriculture concept in enhancing the quality of life of Thai teachers, particularly those in rural areas who face challenges such as debt, insufficient income, and work-related stress. The New Theory Agriculture is grounded in the Sufficiency Economy Philosophy, as articulated by His Majesty King Bhumibol Adulyadej, emphasizing the efficient allocation of resources according to the 3:3:3:1 (comprising pond excavation: rice cultivation: fruit tree planting: housing) to promote sustainable self-reliance. The practical application of this concept in teachers' daily lives contributes to reducing household expenses, increasing supplementary income from agricultural produce, alleviating psychological stress, enhancing mental well-being, and strengthening family relationships. Moreover, the New Theory Agriculture has the potential to

transform schools into learning centers aligned with the sufficiency economy framework, which can yield long-term improvements in the well-being of both teachers and their communities.

This study further proposes policy recommendations for government agencies, educational institutions, communities, and financial organizations to systematically support and implement the New Theory Agriculture as an institutionalized mechanism. Beyond being merely a lifestyle approach, the New Theory Agriculture represents a strategic pathway for elevating the socio-economic stability and sustainability of Thai teachers within the contemporary economic and social context.

Keywords: New Theory Agriculture; Quality of Life Development; Thai Teachers

บทนำ

ปัญหาหลักของเกษตรกรในอดีต จนถึงปัจจุบันที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การขาดแคลนน้ำเพื่อเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่เกษตรที่อาศัยน้ำฝน ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศที่อยู่ในเขตที่มีฝนค่อนข้างน้อยและส่วนมากเป็นนาข้าวและพืชไร่ เกษตรกรยังคงทำการเพาะปลูกได้ปีละครั้งในช่วงฤดูฝนเท่านั้น และมีความเสี่ยงกับความเสียหาย อันเนื่องมาจากความแปรปรวนของดินฟ้าอากาศและฝนทิ้งช่วง แม้ว่าจะมีการขุดบ่อหรือสระเก็บน้ำไว้ใช้บ้างแต่ก็มีขนาดเพียงพอ หรือมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นปัญหาให้น้ำใช้ไม่เพียงพอ รวมทั้งระบบการปลูกพืชไม่มีหลักเกณฑ์ใด ๆ และส่วนใหญ่ปลูกพืชชนิดเดียว ด้วยเหตุนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึง ได้พระราชทานพระราชดำริ เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบความยากลำบากดังกล่าวให้สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาวิกฤติ โดยเฉพาะการขาดแคลนน้ำได้โดยไม่เดือดร้อนและยากลำบากนักพระราชดำรินี้ ทรงเรียกว่า “ทฤษฎีใหม่” เป็นแนวทางหรือหลักการในการบริหารจัดการที่ดินและน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทฤษฎีใหม่ที่อธิบายถึงนี้มีการอธิบายถึงหลักการดังนี้ 1. มีการบริหารและจัดแบ่งที่ดินแปลงเล็ก ออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจนเพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรซึ่งไม่เคยมีใครคิดมาก่อน 2. มีการคำนวณโดยหลักวิชาการเกี่ยวกับปริมาณน้ำที่จะกักเก็บให้พอเพียงต่อการเพาะปลูกได้ตลอดปี และ 3. มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบ สำหรับเกษตรกรรายย่อย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2551)

หลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ทรงมีพระราชดำริขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรไทยให้สามารถดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้ โดยเฉพาะในช่วงที่ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจหรือภัยธรรมชาติ หลักการสำคัญของเกษตร ทฤษฎีใหม่สามารถสรุปได้ดังนี้ อันดับที่ 1. แนวคิดพื้นฐานการพึ่งพาตนเอง เกษตรกรควรจัดการที่ดินและทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอกมากเกินไป โดยเน้นความพอเพียงและความมั่นคงในชีวิตเป็นหลัก อันดับที่ 2. การจัดสรรพื้นที่แบบ 30:30:30:10 ในการใช้พื้นที่ 100% ของที่ดินประมาณ 1 ไร่ขึ้นไป ควรแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ 30% สำหรับขุดสระน้ำ เพื่อใช้ในการเกษตรและเลี้ยงปลา 30% สำหรับปลูกข้าว เพื่อบริโภคในครัวเรือน 30% สำหรับปลูกพืชผสมผสาน เช่น ผัก ผลไม้ ไม้ยืนต้น และอีก 10% สำหรับที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ และสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ อันดับที่ 3. ขั้นตอนของเกษตรทฤษฎีใหม่

แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 พึ่งตนเองในระดับครอบครัว ด้วยการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และใช้น้ำอย่างพอเพียงในครัวเรือน ระยะที่ 2: รวมกลุ่มในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนผลผลิต แรงงาน ความรู้ และจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร ระยะที่ 3: พัฒนาให้ยั่งยืน โดยจัดตั้งสหกรณ์หรือแหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างมูลค่าเพิ่ม และเชื่อมโยงสู่ตลาด อันดับที่ 4. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งหลักการของเกษตรทฤษฎีใหม่ตั้งอยู่บนฐานของ “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งประกอบด้วย 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 4) โดยมี คุณธรรม และ ความรู้ เป็นพื้นฐานในการดำเนินการ กล่าวโดยสรุปได้ว่า เกษตรทฤษฎีใหม่คือแนวทางในการดำเนินชีวิตและการเกษตรที่เน้น ความพอเพียง การพึ่งพาตนเอง และการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อให้ครอบครัวเกษตรกรสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน และมีศักดิ์ศรี (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอสัตหีบ, 2563)

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาคุณภาพชีวิตที่ซับซ้อนและทวีความรุนแรงขึ้น ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ ภาระงานที่เกินกำลัง รวมถึงความกดดันจากการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ครูจำนวนไม่น้อยมีความเครียดขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และขาดความมั่นคงในชีวิตและอาชีพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) สภาพการณ์เช่นนี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการแสวงหาแนวทางที่ยั่งยืนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตครูอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่มุ่งเน้นการพึ่งพาตนเองโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะเกษตรกร (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564) แนวคิดนี้มีความยืดหยุ่นสูง สามารถประยุกต์ใช้กับกลุ่มวิชาชีพอื่นๆ รวมถึงครู ซึ่งมีทรัพยากรในท้องถิ่นและพื้นที่บางส่วนของที่สามารถพัฒนาได้ตามแนวทางดังกล่าว

การประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ในชีวิตครูจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการเกษตร แต่หมายถึงการจัดสรรทรัพยากรชีวิตอย่างสมดุล เช่น การปลูกพืชผักไว้บริโภค การรวมกลุ่มอาชีพ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ หรือการใช้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้พอเพียง สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงช่วยลดภาระรายจ่าย แต่ยังสร้างรายได้เสริมและเพิ่มความมั่นคงทางจิตใจแก่ครู (วิจารณ์ พานิช, 2562) อีกทั้งยังสามารถเป็นแบบอย่างให้แก่นักเรียนและชุมชน ในระดับนโยบาย แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ที่เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการสร้างสังคมที่ยั่งยืน ผ่านแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ดังนั้น การศึกษาการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตครูจึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญช่วยชี้ให้เห็นปัญหาและความท้าทายที่ต้องการการศึกษาเพื่อขับเคลื่อนแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ในบริบทครูไทยและสังคมร่วมสมัย เช่น ความจำเป็นในการหาแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตครูไทยในบริบทสังคมร่วมสมัย ความเป็นไปได้ในการนำแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้เป็นทางเลือกในการยกระดับคุณภาพชีวิตครู การวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจและแนวปฏิบัติที่เหมาะสม การศึกษาตัวอย่างการดำเนินงานจริงของเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมาย และการเสนอแนวทางนโยบายเพื่อสนับสนุนและขยายผลการใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ในระดับบุคคล โรงเรียน และชุมชน เพื่อความยั่งยืนในอนาคตและมีศักยภาพในการนำไปใช้ได้จริงในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ

บทความนี้จึงมุ่งศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นทางรอดหนึ่งของการยกระดับคุณภาพชีวิตครูไทยในบริบทสังคมร่วมสมัย โดยวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นเป็นตัวอย่างการ

ดำเนินงานจริงและข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อให้แนวทางดังกล่าวสามารถขยายผลไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับบุคคล โรงเรียนและชุมชนในอนาคต

ปัญหาคุณภาพชีวิตของครู

ปัญหาคุณภาพชีวิตของครูในประเทศไทยโดยเฉพาะในประเด็น “หนี้สินครู” เป็นหนึ่งในปัญหาเรื้อรังที่ส่งผลกระทบต่อขวัญกำลังใจ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และภาพลักษณ์ของวิชาชีพครู สภาพปัญหาหนี้สินครูในประเทศไทย หนี้สินครูเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและนโยบาย ครูไทยจำนวนมากมีหนี้สะสมทั้งจากกองทุนเงินกู้สวัสดิการของครู (เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ครู) ธนาคารของรัฐ เช่น ธนาคารออมสิน รวมถึงหนี้ในระบบ สาเหตุสำคัญมาจากการที่รัฐส่งเสริมให้ครูเข้าถึงแหล่งเงินกู้โดยง่ายเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต แต่ไม่ได้ควบคุมกลไกการก่อหนี้และภาระดอกเบี้ยอย่างเข้มงวด จากข้อมูลเชิงสถิติจากสำนักงานส่งเสริมสหกรณ์ (2565) ระบุว่าครูไทยกว่า 90% มีหนี้สิน โดยเฉลี่ยคนละ 1.2–2 ล้านบาท ครูบางรายมีการหักเงินเดือนเพื่อชำระหนี้มากถึง 70–80% ทำให้เหลือเงินใช้จริงน้อยมาก ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและวิชาชีพ เกิดความเครียดสะสม อาการทางสุขภาพจิต ขาดแรงจูงใจในการสอน บางรายต้องหางานเสริมหรือประกอบอาชีพเสริม ขัดแย้งกับจรรยาบรรณครู (สุณีย์ แสงชัย, 2563 : 45-60) หากครูถูกฟ้องร้องหรือถูกยึดทรัพย์ แม้จะมีความพยายามในการแก้ไขมีการตั้ง “โครงการแก้ไขหนี้สินครู” โดยรัฐบาล เช่น โครงการ “พักหนี้ครู” หรือปรับโครงสร้างหนี้กับธนาคารออมสิน การส่งเสริมวินัยทางการเงินแก่ครู พิจารณาการปฏิรูประบบสวัสดิการและการกำกับดูแลสหกรณ์ออมทรัพย์ครูแล้วก็ตามยังทำให้ครูไทยยังคงแก้ปัญหาเรื่องหนี้ยังไม่พ้นวิกฤติ ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างมาก (สำนักงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.), 2566)

แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่

เกษตรทฤษฎีใหม่ แนวคิดการเกษตรตามรอยพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตรที่จะช่วยให้เกษตรกรไทยทำงานน้อยลงแต่ได้ผลผลิตมากขึ้นพออยู่พอกินตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้เขียนขออธิบายเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ว่าคืออะไร ต้องทำแบบไหนมีข้อดีอย่างไร

การแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของครูไทยก็เช่นเดียวกัน หากครูไทยแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตตนเองด้วยหลักเกษตรทฤษฎีใหม่สามารถทำได้โดยประยุกต์แนวคิดเรื่องการพึ่งพาตนเองความพอเพียงและการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสมให้เข้ากับชีวิตของครู ซึ่งมีทั้งบทบาทในด้านวิชาชีพและชีวิตส่วนตัว โดยสามารถดำเนินการในแนวทางต่อไปนี้มาเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของครูด้วยเกษตรทฤษฎีใหม่ (วรรณิวรรณพฤษ, 2562 : 53-66) อันประกอบด้วย ระเบียบการที่ 1. ส่งเสริมการจัดสรรพื้นที่ชีวิตอย่างสมดุล (ตามแนว 30:30:30:10) หากครูมีพื้นที่ส่วนตัว เช่น บ้านหรือที่ดินในชนบท อาจแบ่งพื้นที่บางส่วนไว้ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ หรือขุดสระเก็บน้ำไว้ใช้เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือนด้วยการผลิตอาหารกินเอง เช่น ปลูกผักสวนครัว ปลูกข้าว เลี้ยงปลา/ไก่ไข่ ระเบียบการที่ 2. พัฒนาอาชีพเสริมที่พึ่งตนเองได้ โดยส่งเสริมให้ครูมีรายได้เสริมจากกิจกรรมเกษตร เช่น แปรรูปผลผลิต ปลูกพืชสมุนไพร หรือทำผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมกลุ่มเป็น อย่างเช่น “สหกรณ์ครูเกษตรพอเพียง” เพื่อแบ่งปันความรู้ ผลผลิต และร่วมลงทุน ระเบียบการที่ 3. จัดตั้งแหล่งเรียนรู้เกษตรพอเพียงในโรงเรียน โดยใช้พื้นที่โรงเรียนเป็นแปลงสาธิต เพื่อให้นักเรียนและครูร่วมกันเรียนรู้หลักเกษตรทฤษฎีใหม่ตลอดทั้งใช้เป็นแหล่งพักผ่อนทางจิตใจ ลดความเครียดจากภาระงาน และเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนการ

เรียนรู้ ประการที่ 4. ส่งเสริมจิตสำนึกเศรษฐกิจพอเพียงในวิถีชีวิตครู ให้ครูประยุกต์ใช้หลัก “พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน” ในการวางแผนการเงิน การใช้ชีวิต และการวางแผนอนาคต พร้อมทั้งเป็นการปลูกฝังแนวคิดนี้เป็นต้นแบบให้กับนักเรียนและชุมชน ประการที่ 5. บูรณาการแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่กับการพัฒนาหลักสูตรให้ครูมีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นเกษตรพอเพียงพัฒนา “โรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกชุมชน (สุภัค พานิชกุล, 2565 : 77-92)

หลักการของแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่

เกษตรทฤษฎีใหม่ คือ แนวคิดการบริหารจัดการที่ดินทางการเกษตรขนาดเล็กประมาณ 10-20 ไร่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยจะแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วนดังนี้ 30/30/30/10 ซึ่งจะแบ่งเป็นพื้นที่กักเก็บน้ำ ปลูกข้าว ปลูกพืชผักผลไม้ เลี้ยงสัตว์ และที่อยู่อาศัยทำให้เกษตรกรมีพื้นที่ในการทำเกษตรแบบครบถ้วนมีผลผลิตให้เก็บกินตลอดทั้งปีสามารถพึ่งพาอาศัยตัวเองในการดำเนินชีวิตพื้นที่ 4 ส่วนของเกษตรทฤษฎีใหม่มีดังนี้ (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2542)

1. **สระกักเก็บน้ำ “น้ำ”** คือ สิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับการเพาะปลูก เกษตรทฤษฎีใหม่จึงให้ความสำคัญกับน้ำเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ควรมีการคำนวณต้นทุนน้ำ และความต้องการใช้น้ำในพื้นที่ เพื่อการขุดสระกักเก็บน้ำตามขนาดที่เหมาะสม โดยทั่วไปสามารถใช้พื้นที่ 30% ขุดสระกักเก็บน้ำ เพื่อช่วยกักเก็บน้ำฝนให้มีเพียงพอต่อการเพาะปลูกทั้งปี และยังสามารถเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลา, กบ, หอย, ปู ฯลฯ ช่วยให้เกษตรกรมีเนื้อสัตว์เพิ่มเติมไว้บริโภคในครัวเรือน

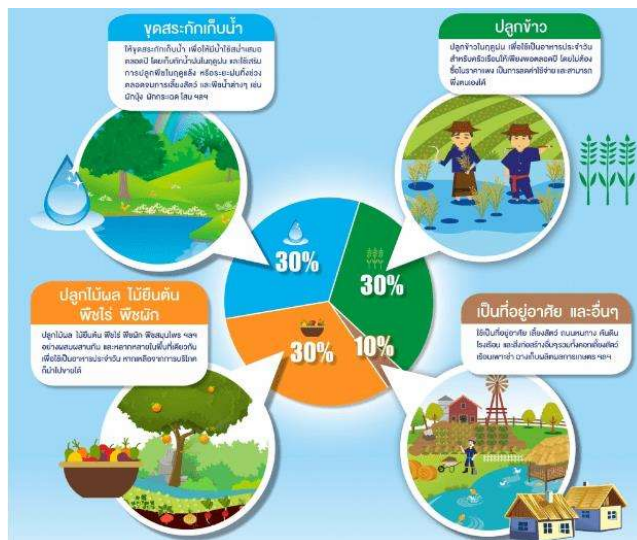
2. **แปลงปลูกข้าว “ข้าว”** คือ อาหารหลักของคนไทยที่รับประทานในชีวิตประจำวัน เกษตรทฤษฎีใหม่จึงเห็นควรให้ใช้พื้นที่ 30% ในการเพาะปลูกข้าวในฤดูฝน ส่วนฤดูอื่นให้ปรับปรุงคุณภาพดินเตรียมความพร้อมในการเพาะปลูกครั้งถัดไป เพื่อที่จะได้ข้าวที่มีคุณภาพดี ในปริมาณที่เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน และเก็บสะสมไว้สำรองเพื่อรับประทานได้ตลอดปี

3. **เพาะปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชไร่ พืชผัก** พืชผักผลไม้มีคุณประโยชน์มากมาย ทั้งสามารถนำมาบริโภคกับข้าวเพื่อสร้างรสชาติที่หลากหลาย เกษตรทฤษฎีใหม่จึงแนะนำให้ใช้พื้นที่ 30% ในการเพาะปลูกพืชให้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น ผัก ผลไม้ พืชไร่ หรือ สมุนไพร ให้เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน เสริมสร้างภูมิคุ้มกัน และช่วยให้ร่างกายแข็งแรง

4. **ที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ** เกษตรทฤษฎีใหม่ ได้จัดสรรที่อยู่อาศัยบนพื้นที่ 10% สุดท้ายเพื่อเป็นที่พักอาศัยให้เกษตรกรพักผ่อนฟื้นคืนเรี่ยวแรงและสามารถสร้างสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น คอกเลี้ยงสัตว์ โรงเก็บผลผลิตเรือนเพาะชำ ฯลฯ โดยจัดแบ่งได้ตามความเหมาะสมในพื้นที่ของเกษตรกร ช่วยให้เกษตรกรได้รับผลผลิตเพิ่มเติม สามารถเก็บไว้กินภายในครัวเรือน แลกเปลี่ยนกับผลผลิตอื่น ๆ ของเพื่อนบ้าน ขายเป็นรายได้สร้างผลกำไร ช่วยให้ความเป็นอยู่ของเกษตรกรดีขึ้น

นอกจากวิธีการจัดสรรพื้นที่ที่ได้อธิบายไปเบื้องต้นแล้ว เกษตรทฤษฎีใหม่ยังมีแนวคิดของการรวมตัวเพื่อสร้างชุมชนที่แข็งแรง และสามารถต่อรองกับภาครัฐหรือเอกชนในเรื่องของราคาสินค้า รวมไปถึง หาแหล่งเงินทุนในการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน

จากที่อธิบายมาจากข้างต้น จึงขอเสนอภาพตัวอย่างการดำเนินการตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ ดังภาพที่นำมาจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ออกแบบไว้ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ภาพอธิบายแนวคิดหลักเกษตรทฤษฎีใหม่
ที่มา: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ข้อดีของเกษตรทฤษฎีใหม่

ผู้เขียนอธิบายถึง 4 ข้อดีของเกษตรทฤษฎีใหม่ มีดังนี้

1. เพิ่มปัจจัยการดำรงชีวิตให้ครอบครัวด้าน อาหาร ความเป็นอยู่ การทำอาชีพ เกษตรทฤษฎีใหม่ จะช่วยให้เกษตรกรมีปัจจัยการดำรงชีวิตครบถ้วนสมบูรณ์ตลอดปี ไม่ว่าจะเป็นอาหาร พืชผัก เนื้อสัตว์ หรือที่อยู่อาศัย ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรลดพึ่งพาปัจจัยภายนอกจากภาคเอกชนหรือภาครัฐ สามารถดำรงชีพได้ด้วยตนเองตามหลักวิถีเศรษฐกิจพอเพียง
2. ลดความเสี่ยงภัยหน้าแล้ง เกษตรทฤษฎีใหม่ จะช่วยให้เกษตรกรเพาะปลูกได้แม้กระทั่งในหน้าแล้งที่ขาดน้ำ โดยจะปล่อยน้ำจากสระเข้าสู่แปลงเพาะปลูก ช่วยให้พืชเติบโตขึ้นได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาน้ำที่กรมชลประทานจัดสรรให้ ซึ่งบางทีอาจจะไม่เพียงพอต่อพื้นที่เพาะปลูก ส่งผลมากมายต่อพืชไม่ว่าจะเป็น หยุตการเติบโต แห้งตาย ผลผลิตไม่มีคุณภาพ เป็นต้น
3. ผลผลิตเหลือ สามารถขายเพิ่มกำไรได้ เกษตรทฤษฎีใหม่ มีการจัดสรรพื้นที่ในการสร้างผลผลิตเป็นจำนวนมากเพื่อป้องกันภัยแล้ง ที่สร้างผลผลิตได้น้อยไม่เพียงพอรับประทานในครัวเรือน ทำให้บางปีที่ฝนตกต้องตามฤดูมักจะมีผลผลิตที่หลงเหลือ เกษตรกรสามารถนำไปขายเพื่อสร้างรายได้ให้มากขึ้น
4. แบ่งจัดสรรพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ไม่ปล่อยทิ้งรกร้าง เสียคุณค่า เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นแนวคิดการจัดสรรที่ดินในทุกส่วนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ที่ดินทุกตารางวา ต้องสามารถสร้างคุณค่าให้กับเกษตรกร แม้กระทั่งที่อยู่อาศัยก็สามารถปลูกพืชผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์บก ซึ่งสามารถนำมารับประทานหรือขายเพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติมให้เกษตรกร

โดยสรุป เมื่อเกษตรกรที่นำเอาแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งแนวความคิดเกษตรที่ช่วยดึงประสิทธิภาพของที่ดินให้ออกมาได้สูงสุดช่วยให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้โดยไม่จำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือเอกชนตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง

เมื่อประชาชนได้ดำเนินการตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ไปได้ระยะหนึ่งจะเกิดผลในทางปฏิบัติ ดังภาพผลผลิตที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรแทบทุกราย ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ภาพตัวอย่างผลผลิตจากแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่
ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แนวทางการใช้แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตครู

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตครูโดยใช้แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นหนึ่งในวิธีที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและได้รับความสนใจมากขึ้นในหมู่ครูโดยเฉพาะครูในพื้นที่ชนบทหรือภูมิภาคที่มีที่ดินของตนเอง ภายใต้หลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นแนวคิดที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงแนะนำเกษตรกรให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยแบ่งที่ดินออกเป็นสัดส่วนตามระบบ “3:3:3:1” ได้แก่

30% สำหรับแหล่งน้ำ (ขุดสระ)

30% สำหรับปลูกข้าวบริโภค

30% สำหรับปลูกพืชผัก ผลไม้ ไม้ยืนต้น

10% สำหรับที่อยู่อาศัยและเลี้ยงสัตว์

เน้นการพึ่งตนเอง ลดรายจ่าย สร้างความมั่นคงในชีวิต

การประยุกต์ใช้แนวคิดนี้เพื่อแก้ปัญหาคุณภาพชีวิตครู

1. ลดรายจ่าย-เพิ่มความมั่นคง ครูที่มีที่ดินสามารถใช้แนวทางนี้ในการเพาะปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคเองช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายรายเดือน เช่น ค่ากับข้าว ค่าอาหาร เมื่อรายจ่ายลดลง ครูสามารถนำเงินส่วนที่เหลือไปใช้ชำระหนี้หรือออมได้

2. สร้างรายได้เสริม ผลผลิตส่วนเกินจากการบริโภคในครัวเรือนสามารถนำไปจำหน่าย เช่น ผักอินทรีย์ ไข่ไก่ น้ำหมักชีวภาพ รายได้เสริมจากการทำเกษตรอินทรีย์ยังมีแนวโน้มเติบโตในตลาดปัจจุบันที่เน้นสุขภาพ

3. เสริมสุขภาพจิตและชีวิตครอบครัว การทำเกษตรเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติ ลดความเครียดจากภาระงานหรือหนี้ ครอบครัวสามารถมีส่วนร่วมในการทำเกษตร เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครัวเรือน

4. ส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ครูสามารถเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตตามแนวพอเพียง นักเรียนได้รับการเรียนรู้และซึมซับแนวคิดนี้ตั้งแต่ระดับโรงเรียน

โดยอธิบายข้อเสนอแนะแนวทางเชิงระบบ ดังอธิบายในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อเสนอแนะเชิงระบบของการแนวทางการใช้แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตครู

ด้าน	แนวทาง
นโยบายรัฐ	สนับสนุนงบประมาณ/องค์ความรู้ให้ครูที่ต้องการทำเกษตร
โรงเรียน	ส่งเสริมโครงการเกษตรอินทรีย์ของครูและนักเรียน
ชุมชน	สร้างเครือข่ายครูเกษตรพอเพียง แลกเปลี่ยนผลผลิตหรือองค์ความรู้
สถาบันการเงิน	สนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อทำการเกษตรพอเพียง

บทสรุป

แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูในพื้นที่ชนบท ผ่านการจัดสรรที่ดินในสัดส่วน 3:3:3:1 (ขุดสระน้ำ:ปลูกข้าว:ปลูกไม้ผล:ที่อยู่อาศัย) เพื่อใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมสำหรับการขุดสระน้ำ การปลูกข้าว การเพาะปลูกพืชผัก และที่อยู่อาศัย การบริหารจัดการทรัพยากรดังกล่าวช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือน นอกจากนี้ การดำเนินชีวิตตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ยังส่งผลเชิงบวกต่อสุขภาพจิตของครูและความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยการสร้างรายได้เสริมจากผลผลิตส่วนเกินและลดความเครียดจากภาระทางการเงิน นอกจากนี้ แนวทางนี้ยังเปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถพัฒนาตนเองเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในชุมชน สุดท้าย บทความได้เสนอแนะแนวทางการสนับสนุนเชิงระบบจากภาครัฐ สถานศึกษา ชุมชน และสถาบันการเงิน เพื่อขับเคลื่อนและส่งเสริมการใช้แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ทั้งนี้ เพื่อให้ครูไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่องในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการบูรณาการแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่เข้ากับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครูในเชิงระบบ โดยชี้ให้เห็นว่าครูสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจและจิตใจได้ผ่านการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ตามหลัก 3:3:3:1 ของเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งไม่เพียงช่วยลดรายจ่ายและสร้างรายได้เสริม แต่ยังส่งผลดีต่อสุขภาพจิตและความสัมพันธ์ในครอบครัว พร้อมกันนี้ยังสามารถต่อยอดไปสู่บทบาทเชิงสังคมของครูในฐานะต้นแบบ และโรงเรียนในฐานะศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยมีการสนับสนุนจากภาครัฐทั้งรัฐ โรงเรียน ชุมชน และสถาบันการเงิน อันเป็นแนวทางใหม่ที่เชื่อมโยงการพัฒนาวิชาชีพครูกับวิถีชีวิตอย่างยั่งยืนในบริบทท้องถิ่น ดังนำเสนอภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่
ที่มา : ผู้เขียนสังเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. (2542). *ทฤษฎีใหม่*. สำนักราชเลขาธิการ.
- วรรณิ วรรณพฤษ. (2562). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตครู. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 47(2), 53–66.
- วิจารณ์ พานิช. (2562). *การเรียนรู้แนวพอเพียงเพื่อชีวิต*. สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อปัญญาชน.
- ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนอำเภอสัตหีบ. (2563). *รายงานผลโครงการขยายผลเกษตรกรต้นแบบ Master Trainer ประจำปีงบประมาณ 2563* [ออนไลน์]. <https://anyflip.com/dqqL/sxul/basic>
- สำนักงานกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.). (2566). *รายงานสถานการณ์คุณภาพชีวิตครูในพื้นที่ห่างไกล* [ออนไลน์]. <https://www.eef.or.th>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580)*. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2551). *เกษตรทฤษฎีใหม่: ทางเลือกและทางรอดของชุมชนไทย*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *รายงานสถานภาพครูไทย ปี 2563*. พรักหวานกราฟฟิค.

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). *เกษตรทฤษฎีใหม่: หลักคิดและการประยุกต์ใช้*. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สุนีย์ แสงชัย. (2563). ภาวะหนี้สินของครู: สาเหตุ ผลกระทบ และแนวทางการแก้ไข. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 31(1), 45-60.
- สุภัค พานิชกุล. (2565). รูปแบบการดำเนินชีวิตพอเพียงของครูในชนบท: กรณีศึกษาภาคอีสาน. *วารสารวิจัยสังคม*, 44(1), 77-92.